

[dia-1] Peter van de Kamp
Onderling pastoraat
(Winterlezing Ten Boer 10-02-2009)

Zeer geachte aanwezigen (zusters en broeders),

0 Intro

-Wij gaan ons vanavond bezinnen op onderling pastoraat in de gemeente. Om erachter te komen wat dat precies is, moet je eerst weten wat pastoraat is. **[dia-2]** Daar begin ik vanavond mee: (1) wat is pastoraat (volgens het Nieuwe Testament)? Daarna wil ik kort iets zeggen over (2) wie er actief zijn in het pastoraat en vervolgens over (3) onderling pastoraat. Het vierde onderdeel gaat over (4) (werk-)vormen van onderling pastoraat en ik eindig met (5) de ouderling en onderling pastoraat.

-Dat betekent dat het vanavond voor een deel ook gaat over de manier van gemeente-zijn en over structuren van gemeente-zijn. Dat is vaak een kwestie van prioriteiten stellen en keuzes maken. Dat kan de indruk wekken dat gemeente-zijn – dat (onderling) pastoraat maakbaar is. Je past enkele bijbelse gegevens en wat theoretische inzichten toe en de gemeente gaat goed functioneren. **[dia-3]** Toch werkt het zo niet in en met de gemeente van Christus. Geloof, en liefde, en toewijding, en betrokkenheid komen er niet door beleid of door structuur. Die komen er door het werk van de Geest: door bekering, door heiliging. Laten we daar elkaar aan herinneren (om te beginnen): dat we geen wonderen verwachten van kerkmanieren en structuren, maar alleen van de drie-enige God die ons geestelijk leven als gemeente schept en herschept!

-Als het vanavond over pastoraat gaat (en dan vooral onderling pastoraat), dan gaat het niet over zo-maar-iets. Integendeel: het gaat over een kernactiviteit van de christelijke gemeente. **[dia-4]** Pastoraat wordt wel getypeerd als ‘de bloedsomloop van de gemeente’. Een sprekend beeld. Door de bloedvaten van ons lichaam stroomt het bloed dat alle lichaamsdelen van voeding en zuurstof voorziet. Je leven hangt ervan af.

[dia-5] *1 Wat is pastoraat?*

-Om een pastorale activiteit te beschrijven en te typeren wordt in het Nieuwe Testament een ‘basiswoord’ gebruikt (*parakalein*) dat je kunt vertalen als: **[dia-6]** ‘(aan-)spreken van de één naar de ander’, ‘de één spreekt de ander aan (in aansporende, bemoedigende of corrigerende zin)’. Het is echt een abc-woord voor pastoraat: aansporen, bemoedigen, corrigeren. Dat ‘aan-spreken’ gebeurt “met een beroep op Gods barmhartigheid” (Rom 12:1) of “in de naam van onze Heer Jezus Christus en met een beroep op de liefde van de Geest” (Rom 15:30) of “in de naam van onze Heer Jezus Christus” (1Kor 1:10) of “bij de zachtmoedigheid en mildheid van Christus” (2Kor 10:1). Verder blijkt uit Rom 12:8 dat dit ‘aan-spreken’ een charisma is, gegeven aan de gemeente ten dienste van haar opbouw. Dat is een belangrijk, aanvullend gegeven: dat ‘aan-spreken’ gebeurt in het kader van het met elkaar samenleven in de christelijke gemeente.

-En natuurlijk gebeurt het niet zo-maar. Dat ‘aan-spreken’ is erop gericht dat iemand (de pastorant, de ‘aangesprokene’) verder komt in z’n geloofsleven – in z’n relatie met de drie-enige God. ‘Aan-spreken’ is dus gericht op geloofsgroei – op

volwassenheid als gelovige. Ik kan ook zeggen: ‘aan-spreken’ is erop gericht dat iemand in z’n geestelijk leven zelfstandig functioneert.

-Het gaat bij pastoraat om wat er inhoudelijk gebeurt. Een pastoraal gesprek is nog geen pastoraal gesprek omdat er (simpelweg) een ambtsdrager op bezoek komt (‘de dominee is geweest’). Het gaat juist om de inhoud. Het gaat erom dat iemand echt ‘aan-gesproken’ wordt: aangespoord, bemoedigd, gecorrigeerd.

-[dia-7] Als het gaat over pastoraat, dan gebruik ik graag het bijbelse beeld van de gemeente-onderweg: het volk van God op weg naar z’n eindbestemming. De gemeente van Christus is een gemeenschap van pelgrims – van navolgers.

-In de Bijbel gaat het heel vaak over de ‘weg-van-God’. Daar wordt mee bedoeld: het werk van God in deze wereld met het oog op de redding van mensen/zondaars. De weg die God baant in de geschiedenis van deze wereld. De weg van het heil. De uitweg door Jezus Christus. De Bijbel typeert Gods hele plan met betrekking tot de redding in Christus en de uitvoering van dat plan als de weg van God. En op die weg (uit-weg) neemt God mensen mee. God neemt ons mee. Dan loop je op de weg van God. Samen op weg met God. Zo wijst Hij ons de weg.

-Pastoraat kan ik daarom ook omschrijven als elkaar begeleiden op die weg van God. Elkaar vasthouden om verder te kunnen (en niet te struikelen) – elkaar stimuleren om op weg te blijven (en niet te blijven steken).

-[dia-8] Vanavond omschrijf ik pastoraat op de volgende manier: *pastoraat is met elkaar (als gemeente van Christus) onderweg blijven naar de dag van Christus en in het licht van de Bijbel samen proberen te verstaan en te ervaren hoe Gods weg in onze persoonlijke leefsituatie eruit ziet.*

-Een pastor is daarom altijd een reisgenoot die zelf ook onderweg is. Jezus zelf was pastor bij uitstek toen Hij onderweg was met de Emmaüs-gangers (Lucas 24:13-35). Het evangelie zegt: “Terwijl ze zo met elkaar in gesprek waren, kwam Jezus zelf naar hen toe en liep met hen mee.” Een pastor is iemand die (daar zorgt God voor!) een stuk van jouw levensweg met je oploopt en zich ervoor inzet dat je zelf met (nog) meer geloof, hoop en liefde verder kunt lopen.

[dia-9] 2 Wie zijn er actief in het pastoraat?

-Wie houden zich met dit ‘aan-spreken’ bezig? Wie zijn er actief in het pastoraat?

[dia-10-1]

(1) *Gemeenteleden*. In de NT-brieven treffen we herhaaldelijk de oproep aan dat gemeenteleden elkaar onderling moeten ‘aan-spreken’: zie bijv. 2Kor 2:7, 1Tes 5:11, Heb 3:13. Dan gaat het om *onderling pastoraat*: gemeenteleden trekken samen op en zien naar elkaar om omdat ze samen bij de gemeente van Christus horen

(2) [dia-10-2] *Ouderlingen*. Titus moest op Kreta oudsten aanstellen die “in staat zijn te *vermanen*” (Tit 1:9; NBV zegt: “om anderen met heilzaam onderricht te bemoedigen”). Ouderlingen hebben als aangestelde ambtsdragers zowel een stimulerende-toerustende taak als een uitvoerende taak in het pastoraat (*ambtelijk pastoraat*).

(3) [dia-10-3] *Predikanten en/of pastoraal werkers* die professioneel geschoold zijn voor het pastoraat. Als we er voor het gemak even van uitgaan dat Timoteüs de predikant van de kerk te Efeze was, dan behoorde ‘aan-spreken’ tot zijn takenpakket (1Tim 4:13: “u moet u toelagen op [...] het *vermanen*”; NBV zegt: “je

moet je toeleggen op de prediking”). Vandaag zeggen we: *professioneel pastoraat*.

-Om deze ‘groepen’ nog wat nader te typeren wijs ik erop dat gemeenteleden en ouderlingen de (onbetaalde) vrijwilligers in het pastoraat zijn. De predikant en de pastoraal werker zijn de (betaalde) professionals in het pastoraat. Verder zijn de ouderlingen en de predikant bevestigd als ambtsdragers van de gemeente, de pastoraal werker soms ook, maar niet altijd.

[dia-11] 3 Onderling pastoraat

-Ik ga nu twee gegevens met elkaar combineren: (1) Het bijbelse gegeven dat gemeenteleden actief zijn in het pastoraat. (2) De omschrijving van pastoraat die ik onderwoorden bracht.

-Op deze manier kom ik tot de volgende omschrijving van onderling pastoraat [dia-12]:

Als gemeenteleden met elkaar meeleven en voor elkaar zorgen door middel van persoonlijke gesprekken of groepsgesprekken om met elkaar (als gemeente van Christus) onderweg te blijven naar de dag van Christus en in het licht van de Bijbel samen te verstaan en te ervaren hoe Gods weg in onze persoonlijke leefsituatie eruit ziet.

-Deze omschrijving maakt duidelijk dat ieder gemeentelid ‘pastor’ kan zijn voor een ander gemeentelid. Wel is het zo dat sommige gemeenteleden de gave (charisma) van het ‘aan-spreken’ hebben. Als zij die gave ontwikkelen, kunnen ze meer dan andere gemeenteleden geoefend zijn in het pastoraat. In de christelijke gemeente hoeft ook niet iedereen hetzelfde te doen.

-Je zou kunnen zeggen dat gemeenteleden via het onderling pastoraat elkaar basale pastorale zorg (kunnen) bieden.

[dia-13] 4 (Werk-)Vormen van onderling pastoraat

-In mijn omschrijving noem ik als werkvormen van onderling pastoraat: persoonlijke gesprekken en groepsgesprekken. Bij groepsgesprekken valt te denken aan gesprekken in het kader van een lotgenoten-contact en aan gesprekken in het kader van een kleine-groepen-structuur. Ik maak daar nog wat opmerkingen over:

- [dia-14-1] In het onderling pastoraat zijn persoonlijke gesprekken tussen twee gemeenteleden de meest frequente werkvorm. Uiteraard is niet elk gesprek tussen twee gemeenteleden een pastoraal gesprek. Vooral het inhoud-criterium is belangrijk: het ene gemeentelid wordt in haar persoonlijke situatie vanuit Gods evangelie op zo’n manier ‘aan-gesproken’ dat haar relatie met Christus wordt vernieuwd of hersteld.

-Dat wil zeggen dat allerlei persoonlijke gesprekken tussen gemeenteleden als onderling pastoraat beschouwd kunnen worden. Vaak ook worden gemeenteleden door de ouderling ingeschakeld. Want er zijn situaties waarin, naast het huisbezoek, aanvullende pastorale zorg nodig is die door gemeenteleden gegeven kan worden. Daarbij valt te denken aan (o.a.) senioren, alleenstaanden en langdurig zieken. In zo’n geval organiseert de ouderling, zonodig in overleg met de wijk-diaken, pastorale ‘mantelzorg’: twee of drie gemeenteleden uit de ouderling-wijk bezoeken een gemeentelid regelmatig en worden door de ouderling

geïnstreued en begeleid. Op deze manier kunnen onderling pastoraat en ambtelijk pastoraat op elkaar afgestemd worden en prima met elkaar samenwerken.

- **[dia-14-2]** In het pastoraat kunnen lotgenoten-groepen een helpende rol spelen voor de deelnemers (gescheiden gemeenteleden, weduwen en weduwnaars enz.). Daarbij is dan sprake van onderling pastoraat in de vorm van een groepsgesprek, hoe klein zo'n groep soms ook kan zijn (drie, vier deelnemers).
- **[dia-14-3]** In sommige kerken wordt gewerkt met kleine groepen. Vaak in deze vorm dat de bestaande ouderling-wijken (van zo'n 20 tot 40 adressen) onderverdeeld worden in drie tot vijf kleine groepen (mini-wijken) die één keer per maand of per zes weken bij elkaar komen. In deze kleine groepen vindt onderling pastoraat plaats: informeren naar elkaars situatie, omzien naar elkaar, meeleven, delen van vreugde en verdriet.

-**[dia-15]** De praktische gang van zaken is vaak dat zo'n kleine groep in de huiskamer van één van de groepsleden bij elkaar komt. Een volgende keer is dat bij een ander groepslid thuis (voorzover de grootte van een huiskamer dat mogelijk maakt). De invulling van zo'n ontmoeting kan variëren: de ene keer wordt er veel gezongen en vervolgens wordt er naar elkaars verhaal geluisterd en voor elkaar gebeden; een andere keer wordt er een thema besproken en is de 'voorbede' voor elkaar wat beperkter. Maar wat er ook gedaan wordt: het gaat erom dat de activiteiten in het kader staan van samenleven en meeleven met het oog op ieders groei als christen.

-Dat vraagt van de deelnemers dat ze bereid zijn om aspecten van hun leven (van hun leefsituatie) met anderen te delen. Dat ze kwetsbaar durven te zijn over hun geloofsleven. Het vraagt om openheid bij jezelf en om verbondenheid met de ander. Die openheid en verbondenheid zijn er niet automatisch vanaf de eerste keer dat een kleine groep bij elkaar komt. Dat is een groeiproces van vallen en opstaan. Maar wel vaak met verrassende en onverwachte resultaten.

-Kortom: je ziet inderdaad dat gemeenteleden via het onderling pastoraat in een kleine groep elkaar 'basale' pastorale zorg kunnen bieden.

-Kleine groepen hebben meestal een contactpersoon: iemand die aanspreekpunt en spreekbuis is van de kleine groep voor de contacten met de wijkouderling (en meer algemeen voor de externe contacten). Via deze contactpersoon wordt de ouderling op de hoogte gehouden van het reilen en zeilen van een kleine groep.

-Zo'n contactpersoon kan ook (dat is een wat andere organisatievorm) de leider van de kleine groep zijn: degene die leiding geeft aan de ontmoetingen van een kleine groep – degene die de verantwoordelijkheid draagt voor het functioneren van een kleine groep. Het is maar net waar je voor kiest.

[dia-16] *5 Ouderling en onderling*

-In het laatste onderdeel van mijn bijdrage wil ik graag de verhouding tussen onderling pastoraat en ambtelijk pastoraat aan de orde stellen. Anders gezegd: nog iets meer (want kort heb ik er al iets over gezegd in het vorige onderdeel) over de verhouding tussen de pastorale taak van ouderlingen en het onderling pastoraat in de gemeente.

-**[dia-17]** Wij komen als vrijgemaakte kerken uit een traditie waarbij vooral de ouderlingen actief zijn in het pastoraat, ondersteund door de predikant. Maar er tekent zich een verschuiving af. Laat ik proberen die verschuiving kort te schetsen.

-Vanouds was het zo dat de ouderlingen en de predikant (of: predikanten) actief waren in het pastoraat. Met als werkverdeling dat de ouderlingen huisbezoek brachten (minimaal één keer per jaar bij alle adressen van je ouderlingwijk op bezoek) en dat de predikant de wat lastiger en meer gecompliceerde situaties 'voorgescheteld' kreeg. Die 'oude' situatie (zo noem ik die maar even) is aan het veranderen.

(1) **[dia-18-1]** Om verschillende redenen is er een verminderde beschikbaarheid voor het ambt van ouderling. Mede daardoor is er ruimte gekomen om het belang van onderling pastoraat door gemeenteleden zelf te benadrukken.

-Als oorzaken van die verminderde beschikbaarheid kunnen verschillende ontwikkelingen genoemd worden die elkaar versterken:

- **[dia-18-2]** Het bleek in toenemende mate lastig te zijn, vanwege de groeiende stress in de samenleving, om het werk van ouderling te combineren met beroepsactiviteiten. Wat veel mannen vroeger wel konden, lukt veel mannen tegenwoordig niet meer. Daar kun je over treuren. En je kunt er ook verwijtend over doen, zoals wel gebeurt. Een oudere generatie ouderlingen zegt dan tegen de jongere generatie mannen in de kerk dat het geestelijke laksheid en luiheid is dat zij niet meer opbrengen wat vroeger wel bleek te kunnen, namelijk het combineren van 'werk en kerk'. Daarmee hebben zij wel een punt waarover die jongere generatie mannen bij zichzelf te rade mag gaan. Ook in dit opzicht maakt het wel verschil of er sprake is van onwil of van onmacht. Wat dat laatste betreft: uit onderzoek blijkt dat de samenleving 'veeleisender' is geworden. Daardoor wordt de combinatie van dagelijks werk en ouderling-zijn bemoeilijkt.
- **[dia-18-3]** De groeiende stress in de samenleving zou je een externe factor kunnen noemen. Een 'interne factor' (die overigens nauw samenhangt met die externe factor!) is dat de pastorale taak van ouderlingen intensiever is geworden omdat zij in de afgelopen jaren met een groeiend aantal thema's te maken kregen (relatieproblematiek, echtscheidingszaken, verslavingsproblematiek enz.). Er zijn altijd uitzonderingen, maar in het algemeen geldt van deze verschijnselen dat ze in gereformeerde kring vaker voorkomen en in grotere openheid besproken worden dan in vroegere jaren en dat er bovendien meer informatie beschikbaar is en meer meningen over bestaan. De pastorale taak van ouderlingen is daarmee ook mentaal zwaarder geworden.
- **[dia-18-4]** Gemeenteleden verwachten van een pastorale relatie méér dan één (huis-)bezoek per jaar. Dat wil zeggen: het verwachtingspatroon van gemeenteleden ligt 'hoger' dan in vroegere jaren. Bovendien zijn gemeenteleden in de afgelopen decennia mondiger en kritischer geworden, waardoor zij ook kwalitatief meer van een pastorale relatie verwachten dan vroeger. Daarmee hangt samen dat er tegenwoordig meer gerekend en vertrouwd wordt op persoonlijke ontmoeting (individualisering) dan op de kracht van een gemeenschap.
- **[dia-18-5]** In het algemeen is het kerkenraadswerk in de afgelopen decennia fors toegenomen door 'bureaucratisering' (veel lees- en vergaderwerk) waardoor een scheve verhouding is gegroeid tussen geestelijk leiding geven en praktisch besturen.

(2) **[dia-18-6]** Hiermee hangt samen dat de klassieke praktijk van het (jaarlijkse) huisbezoek begint af te brokkelen omdat er een strakke koppeling bestaat tussen ouderling en huisbezoek. Minder ouderlingen betekent meteen ook minder

huisbezoek. Ik hoor steeds vaker dat gemeenteleden geen huisbezoek krijgen of minder regelmatig huisbezoek krijgen.

(3) [dia-18-7] En daarmee hangt weer samen (dat heb ik al genoemd) dat er in de orthodox-gereformeerde kerken in toenemende mate gewerkt wordt met kleine groepen.

-[dia-19] Op deze manier is in de afgelopen jaren in verschillende plaatselijke kerken een nieuwe situatie ontstaan. Kenmerkend voor die nieuwe situatie is dat het pastoraat niet meer exclusief de taak van ouderlingen (en predikanten) is, maar dat ook gemeenteleden actief zijn in het pastoraat. Onderling pastoraat en ambtelijk pastoraat worden gezien als essentiële onderdelen van het totale pastoraat in de gemeente.

-In zo'n nieuwe situatie treedt er een verschuiving op in het 'profiel' van de ouderling. Globaal kan gezegd worden dat de ouderling, behalve een bezoeker, ook een coach zal moeten zijn. Maar daarmee is nog niet alles gezegd. Want hoe ziet de taak van een ouderling er precies uit wanneer er ook sprake is van onderling pastoraat in een gemeente?

-[dia-20] Een ouderling kan dus werken in een situatie (die ik maar even typeer als de bekende – de 'oude' situatie) waarbij de gemeente is opgedeeld in ouderling-wijken. De kern daarvan is dat een ouderling enkele tientallen adressen toegewezen krijgt waar hij pastoraal verantwoordelijk voor is. Of hij kan werken in een situatie (die ik voor het gemak typeer als 'nieuwe situatie') waarbij er structureel sprake is van meer onderling pastoraat (bijvoorbeeld omdat er in zijn gemeente gewerkt wordt via kleine groepen).

-In beide situaties kan een ouderling gebruik maken van onderling pastoraat. Zoals ik al opmerkte kunnen gemeenteleden door de ouderling worden ingeschakeld. Want er zijn situaties waarin, naast het huisbezoek, aanvullende pastorale zorg nodig is die door gemeenteleden gegeven kan worden. In zo'n geval organiseert de ouderling, zonedig in overleg met de wijk-diaken, pastorale 'mantelzorg': twee of drie gemeenteleden uit de ouderling-wijk bezoeken een gemeentelid regelmatig en worden door de ouderling geïnstrueerd en begeleid.

-Als er sprake is van een kleine-groepen-structuur, dan is het de taak van de ouderling om ervoor te zorgen dat de kleine groepen in zijn wijk goed functioneren. Dat betekent dat hij moet weten wat onderling pastoraat inhoudt. Ook moet hij weten wat het functioneren van kleine groepen betekent en wat hij kan doen om dat functioneren zonedig te verbeteren. Daarbij valt te denken aan het opstarten en begeleiden van een kleine groep en aan het toerusten van contactpersonen/leiders. Daarin kunnen ouderlingen met elkaar samenwerken. Een ouderling met meer ervaring op dit punt kan een ouderling met minder ervaring adviseren en helpen.

-Bij zijn rol als 'coach' hoort ook dat de ouderling contact houdt met de contactpersoon van een kleine groep. Dat contact gaat over pastoraat: over het onderling pastoraat binnen de kleine groep én over de pastorale zorg die naast het onderling pastoraat nodig is voor bepaalde gemeenteleden.

-Wat dat eerste betreft: de ouderling zorgt ervoor dat hij globaal weet hoe een kleine groep in zijn wijk functioneert. Wie doen ermee en wie niet? En is dat meedoen dan regelmatig of juist niet? En als gemeenteleden niet meedoen, wat is dan de achterliggende reden? De ouderling mag ook weten wat er in grote lijnen in een kleine groep besproken wordt. Dat betekent wel dat er een heldere afspraak gemaakt

moet worden tussen ouderling en kleine groep over de informatie die de contactpersoon aan de ouderling verstrekt over wat er in de kleine groep wordt besproken. Uiteraard wordt meer gedetailleerde informatie over gemeenteleden alleen gegeven met toestemming van de betrokkene.

-[dia-21-1] Zoals gezegd gaat het contact tussen ouderling en contactpersoon van de kleine groep ook over de pastorale zorg die naast het onderling pastoraat nodig is voor bepaalde gemeenteleden. Want onderling pastoraat is een basale vorm van pastoraat die niet altijd toereikend is. Er zijn situaties die de pastorale mogelijkheden van een kleine groep overstijgen. In zo'n geval is er 'aanvullende' pastorale zorg nodig.

Daarbij valt te denken aan verschillende situaties. Ik noem enkele voorbeelden:

- [dia-21-2] *Situaties van ernstige ziekte.* Een gemeentelid dat bij een kleine groep hoort, kan te maken krijgen met ernstige ziekte. Daardoor wordt meteen al het actief meedoen aan de bijeenkomsten van de kleine groep onmogelijk. Natuurlijk zal de kleine groep in zo'n situatie zo veel mogelijk meeleven en bidden voor het betreffende gemeentelid. Maar in de meeste gevallen is het voor zo'n kleine groep (helaas!) niet mogelijk om aanvullende pastorale zorg te bieden met het oog op de verwerking van zo'n ziekte in relatie tot God. In zo'n situatie zorgt de ouderling, in overleg met de contactpersoon van de kleine groep, voor die nadere, pastorale zorg. Wellicht kan hij die zorg zelf bieden (afhankelijk van zijn mogelijkheden). Anders moet de hulp van anderen ingeroepen worden.
- [dia-21-3] *Conflict-situaties.* Binnen een kleine groep kan zich een conflict voordoen. In zo'n situatie is de ouderling meestal de aangewezen persoon om te bemiddelen en naar een oplossing te zoeken. Of hij zoekt naar mogelijkheden om het conflict via een andere bemiddelaar uit de wereld te helpen. Wat ook kan gebeuren is dat iemand uit een kleine groep bij een conflict betrokken is (dat zich verder buiten de kleine groep afspeelt). Ook dan kan de ouderling soms een bemiddelende rol spelen. Verder is de ouderling ook degene die voor de leden van een kleine groep het aanspreekpunt is als zich binnen de kleine groep een meningsverschil of een andere moeite voordoet.
- [dia-21-4] *Situaties van tuchtoefening.* Bij onderling pastoraat via een kleine groep hoort ook dat je elkaar aanspreekt op 'leer en leven' en elkaar zonodig in een geest van liefde terechtwijst. Het is mogelijk dat een gemeentelid zich moeilijk laat terechtwijzen en ook vervreemd raakt van de kleine groep. Daarbij kan ook de tuchtoefening door de kerkenraad een rol gaan spelen. Dan ontstaat de situatie dat een gemeentelid niet meer meedoet met de kleine groep en dat de ouderling dat gemeentelid bezoekt in het kader van tuchtoefening. Vanzelfsprekend doen zich in dit soort situaties allerlei variaties voor. Maar het gaat erom dat zo'n situatie inderdaad de pastorale mogelijkheden van een kleine groep overstijgt.

-[dia-22] Als er in een concrete situatie aanvullende pastorale zorg nodig is (dat geldt zowel in de 'oude' als in de 'nieuwe' situatie), dan kan de ouderling daarover afspraken maken. Daarbij gaat het voornamelijk om twee mogelijkheden:

(1) Binnen de ouderling-wijk of in een kleine groep kan extra pastorale bekwaamheid aanwezig zijn. Dat zal niet vaak het geval zijn, maar op zich is het mogelijk. Een pastor-vrijwilliger: iemand heeft gaven op het gebied van pastoraat en kan geschoold zijn in voor het pastoraat belangrijke aspecten zoals bijvoorbeeld gespreksvoering (ik denk aan mensen die in de hulpverlening werken of die bepaalde pastorale cursussen hebben gevolgd). Over het bieden van pastorale zorg kunnen dan nadere

afspraken gemaakt worden tussen het betreffende gemeentelid, de ouderling en zo'n pastor-vrijwilliger.

(2) Of de aanvullende pastorale zorg wordt gegeven door de wijk-ouderling zelf of door iemand die niet tot de ouderling-wijk of niet tot de kleine groep hoort. Een pastor-vrijwilliger of een professionele pastor. In zo'n situatie komt de pastoraal werker of de predikant van de gemeente in beeld.

-[dia-23-1] Wat valt er nu te noteren aan winst en verlies als je de 'oude' situatie vergelijkt met de 'nieuwe' situatie – een situatie zonder onderling pastoraat vergeleken met een situatie met structureel meer onderling pastoraat? Zonder helemaal volledig te willen zijn noteer ik de volgende plus- en minpunten:

-[dia-23-2] Een pluspunt is dat gemeenteleden die in een kleine groep functioneren, veel vaker en regelmatig 'basale' pastorale zorg ontvangen dan in de 'oude' situatie. Zoals ik heb aangegeven denk ik dan aan: informeren naar elkaars situatie, omzien naar elkaar, meeleven, delen van vreugde en verdriet, met elkaar en voor elkaar bidden. Als een kleine groep één keer per maand of per zes weken bij elkaar komt, dan is dat ook de frequentie van die basale pastorale zorg.

-[dia-23-3] Rekening houdend met het bijbelse gegeven dat gemeenteleden actief zijn in het pastoraat vind ik het ook winst dat gemiddeld genomen gemeenteleden in de 'nieuwe' situatie meer actief betrokken en ingeschakeld worden in het pastoraat.

-[dia-23-4] Ik heb geconstateerd dat er een wisselwerking is tussen het stagneren (in de afgelopen jaren) van het pastoraat door de ouderlingen en de groei van het pastoraat door gemeenteleden. In die ontwikkeling zitten verlies-momenten. Ik heb genoemd dat de verminderde beschikbaarheid van christen-mannen voor het ambt van ouderling te maken kan hebben met onwil (in de zin van minder inzet en bereidheid om werk en kerk te combineren). Toch wil ik nu wel als winst noteren dat de groei van onderling pastoraat (bijvoorbeeld) via kleine groepen een werkwijze voor de ouderlingen mogelijk maakt waarbij zij meer achter de schermen werken (stimulerend en toerustend). Daardoor is ook meer flexibiliteit mogelijk als het gaat over de grootte van een ouderling-wijk. In de 'oude' situatie (de ouderlingen doen de bezoeken) vraagt toename van het aantal adressen in een gemeente ook om uitbreiding van het aantal ouderlingen (en diakenen). In de 'nieuwe' situatie kan het aantal adressen van een ouderling-wijk toenemen zonder dat de pastorale zorg meteen in de knel komt.

-[dia-23-5] Vanuit de 'oude' situatie gezien kan als verliespunt genoteerd worden dat een ouderling in de 'nieuwe' situatie niet meer of veel minder op alle adressen in zijn wijk komt. Dat kan de indruk wekken dat hij minder betrokken zou zijn, zeker voor het besef van gemeenteleden die groot geworden zijn met de 'oude' situatie. Daarbij maak ik wel de kanttekening dat in de afgelopen jaren ook in de 'oude' situatie minder of meer gemeenteleden feitelijk niet meer ten minste één maal per jaar door de ouderling bezocht werden.

6 Ten slotte

-[dia-24] Pastoraat is een kernactiviteit van de kerk, waarmee verschillende groepen 'kerkmensen' bezig zijn (om het zo maar eens te zeggen): gemeenteleden, ouderling-ambtsdragers en predikanten/pastoraal werkers (deze derde groep vormt de groep van de professionals). Samen vormen onderling pastoraat, ambtelijk pastoraat en

professioneel pastoraat het totale pastoraat in de kerkelijke gemeente. Daarin is ieder op basis van z'n eigen verantwoordelijkheid en taakstelling bezig. Deze pastorale structuur is erop gericht dat niemand in de gemeente zonder een luisterend oor en een liefdevol oog hoeft te leven, maar dat juist ieder aangespoord, bemoedigd en waarnodig gecorrigeerd wordt in het leven met God waarin Christus centraal staat. Dat is het doel van pastoraat, ook van onderling pastoraat.